

“Het vluchten van de stadspampieren” of de moeizame weg naar een eigen volwaardig stadsarchief te Geraardsbergen

Jacques DE RO

De geschiedenis van een stad en haar bevolking kan maar geschreven worden wanneer men ten minste kan beschikken over voldoende bronnenmateriaal uit haar verleden. Op dat vlak schoort Geraardsbergen hoog, want ondanks de talrijke oorlogen en verwoestingen die de stad gedurende haar meer dan negenhonderd jarig bestaan heeft doorgemaakt, bezit zij een rijk archief aan middeleeuwse oorkonden en handschriften uit de voorbije eeuwen. Met het neerschrijven van de stadskeur, de oudste in zijn soort in Vlaanderen, is hier ook een begin gemaakt met de conservering van de stadsarchieven...

Een rampgeschiedenis

Victor Fris geeft in zijn *Geschiedenis van Geeraardsbergen* uit 1911 meteen de toon aan over de conservering van de stadsarchieven met betrekking tot de vroege geschiedenis van de stad: “De talrijke rampen die de stad gedurende de gansche Middeleeuwen troffen, hebben ook het verlies van het grootste getal harer gemeentekonden veroorzaakt”. Noodgedwongen moet hij voor het beschrijven van “de lotgevallen der stad in de elfde en twaalfde eeuwen” zich beperken tot het vermelden van “feiten van algemeenen aard”. (1) Hij moet zich dan vooral steunen op (vaak in het Latijn opgestelde) handschriften van kroniekschrijvers. Een belangrijke reden voor het ontbreken van documenten uit deze eerste eeuwen moet gezocht worden in de quasi volledige verwoesting van de stad door de legers van Walter van Edingen in 1381. Men kan gerust stellen dat de geschreven geschiedenis van Geraardsbergen pas begint na deze datum. Zo dateert de oudst bewaarde stadsrekening uit 1392-1393. Ook de 15de eeuw blijft een woelige periode waarbij vreemde legers regelmatig de stad bezet-

ten, plunderen en verwoesten. In 1453 valt Geraardsbergen zonder slag of stoot in handen, eerst van de Henegouwers onder leiding van Jean de Croy en nadien van de Gentenaars. Notabelen brengen onverwijd de stadsarchieven in veiligheid in de Dierkosttoren. Maar de belegeraars openen de zegelkisten en versnijden de charters, behalve een drietal, dat door enkele geestelijken wordt gered. (2) Wanneer in november 1487 Gent opnieuw in opstand komt tegen Maximiliaan van Oostenrijk, vluchten de schepenen van Geraardsbergen naar Edingen. Maar ditmaal zorgen ze dat alle papieren, boeken, registers en kostbare voorwerpen “op eenen wagen” worden meegevoerd. Pas in 1493, nadat de rust is teruggekeerd, komen ook de stadsarchieven weer naar de stad. (3)

Hoewel ook tijdens de twee volgende eeuwen de Oudenbergstad niet gespaard blijft van oorlogsgeweld en vernielzucht, slaagt de magistrat er telkens in de stadsarchieven in veiligheid te brengen. Vinden we voor de stadsrekeningen tijdens de jaren 1400 nog heel wat hiaten, vanaf 1508 en dit tot de inval van

De ‘Dierkost’ wordt tijdens de 15de eeuw tijdelijk gebruikt als archiefdepot. Hier de toren gezien langs de veldzijde (2010) (Foto J. De Ro)

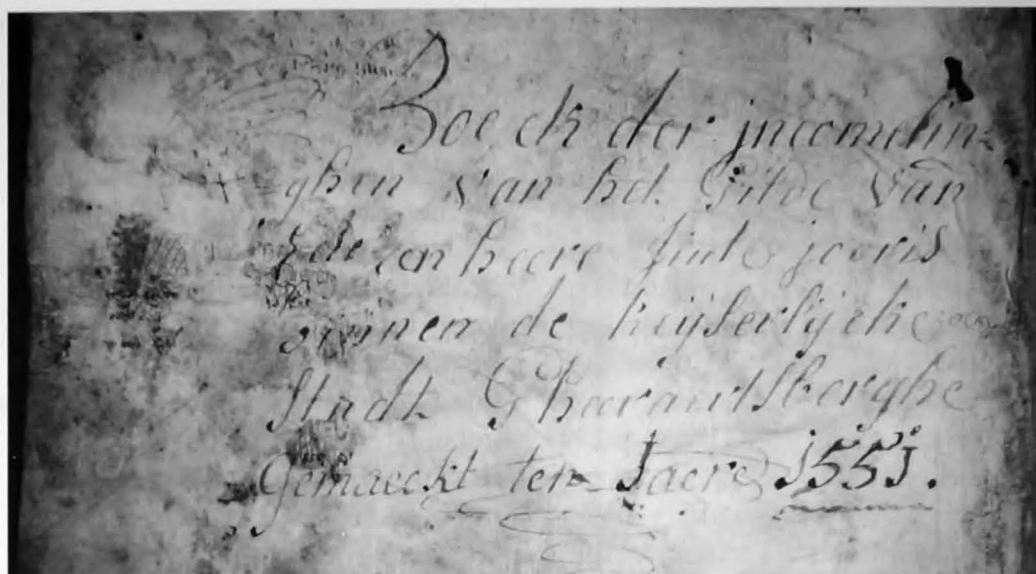
de Franse legers op het einde van de 18de eeuw zijn ze quasi jaar na jaar bewaard gebleven. Meer zelfs; zowel in het Rijksarchief te Beveren-Waas als in het Algemeen Rijksarchief te Brussel zijn er dubbels aanwezig. Toch wel een hele pres-

(1) V. FRIS, *Geschiedenis van Geeraardsbergen*, Gent, 1911, p. 39.

(2) *Ibidem*, p. 137.

(3) V. FRIS, *Geschiedenis van...*, p. 151, V. FRIS, *Uittreksels uit de Stadsrekeningen van Geeraardsbergen van 1475 tot 1658*, in *Bulletijn der maatschappij van geschied- en oudheidkunde te Gent*, nr. 1, Gent, 1912, p. 13-15.

tatie, te bedenken dat ten gevolge van de godsdiensttroebelen de stad van 1580 tot 1585 praktisch volledig verwoest en ontvolkt is. Na deze rampjaren valt het grotere volume aan bewaard gebleven documenten op. Voor de genealogen zeker goed nieuws, want de parochieregisters zijn raadpleegbaar vanaf circa 1600. Ook de archivalia voor historisch onderzoek van het stedelijk beleid zijn vanaf die tijd voorhanden: voor de registers van akten voor de schepenen is de reeks zo goed als volledig vanaf 1599, de registers van besluiten van de magistraat lopen vanaf 1615. Men kan stellen dat in de loop van de 17de eeuw er echt gepoogd wordt de stedelijke administratie ordentelijk te schikken en te archiveren. In deze troebele tijden is dit zeker geen evidentie wegens de voortdurende dreiging voor een inval van de Franse legers. Zo gebiedt de magistraat in augustus 1650 "*papieren, boucken, coffers met privilegiën deser stede*" in allerijl naar Gent te voeren, nadat vernomen wordt dat de grensstad Condé-sur-l'Escaut is ingenomen door het leger van graaf d'Harcourt. Hetzelfde scenario, maar ditmaal per schip, gebeurt vijf jaar later, wanneer de legers van de Franse maarschalk Turenne op 17 augustus 1655 Vlaanderen naderen. Eenmaal het gevaar is geweken, vermeldt Fris dat "*de coffers met privilegiën en de tonnen papieren der stad, der lazarij en van het armenbestuur*" in oktober naar Geraardsbergen zijn teruggekeerd. Maar in 1658 is het menens en op 17 september vluchten de monniken van de Sint-Adriaansabdij naar Brussel, de benedictinessen van Hunnegem verschuilen zich in Aat en de schepenen... brengen hun papieren opnieuw in veiligheid. Een goede beslissing, want op 28 oktober valt de Oudenbergstad in Franse handen. Ook de volgende

Het 'Boeck der incomelinghen van het Gilde van Edelen heere Sinte Joris binnen de keijserlijke Stadt Gheeraertsberghe gemaect ten jaere 1551' komt na de Franse Revolutie in handen van bankier Albert Spitaels, wiens erfgenamen het later schenken aan het stadsbestuur. (Foto J. De Ro)

decennia wordt de stadsbevolking regelmatig bedreigd en beroofd door de legers van Lodewijk XIV en telkens moeten de bewindslieden er voor gezorgd hebben de archieven te behoeden voor vernietiging. Na 1713 komt er onder het Oostenrijks bewind een lange periode van vrede en zelfs economische ontplooiing en dat is ook te merken aan het groter volume geconserveerde documenten. De reeksen van bovenvermelde bronnen zijn nu volledig. Opvallend is dat naast onder andere de archieven van de meier, de gilden en de kloosterorden ook die van de deelgemeenten nu een plaats opeisen in de rekken. Meteen leren we het hele doelgebied in de 18de eeuw beter kennen dan al de eeuwen voordien.

Na de inval van de Fransen in 1794 wordt de bestaande bestuurlijke administratie door een nieuwe vervangen. Slechts een deel van de archieven van de afgeschafte broederschappen wordt gered door leden van het vooraanstaande lokale bankiersgeslacht Spitaels (*).

Nieuwe, voor de Geraardsbergenaar voorheen onbekende instellingen, worden opgericht die voor een toestroom van een grote hoeveelheid documenten zorgen zoals de akten van de burgerlijke stand, van registratie en domeinen, de erfenisaangiften, de volkstellingen, statistieken, enz.. Het Hollandse regime zet in feite, vaak onder een andere benaming, na 1814 de nieuwe ingeslagen weg verder en ook, eenmaal België onafhankelijk wordt in 1830, blijft de hele administratie grotendeels op Franse leest geschoeid. Volgens artikel 100 van de gemeentewet van 1836 wordt het College van Burgemeester en Schepenen verantwoordelijk voor de conservering van de archieven. Daarnaast moet het er op toezien dat inventarissen in tweevoud worden opge maakt en dat geen enkel stuk wordt verkocht noch vervreemd.

Auguste De Portemont

We moeten wachten tot de late jaren 1840 alvorens Auguste De

(* Opvallend is dat een aantal archivalia, opgenomen in het oud gemeentelijk archief, persoonlijk bezit zijn geweest van bankier Albert Spitaels (1771-1838), lid te Geraardsbergen van de municipaliteit in 1808-1810, van de regentieraad in 1829-1830 en van het schepencollege in 1808-1810, provincieraadslid in 1828-1833. Via Marie Jeanne Van Damme, de echtgenote van zijn oom hoëdenmaker Guillaume Spitaels (1744-1803), is ook archief van de Geraardsbergse gilden bewaard in het *Fonds Napoleon De Pauw*, dat zich bevindt in het Gentse stadsarchief.

Titelpagina van "Inventaire des anciennes archives de Grammont et de celles de son abbaye" door Félix Henri d'Hoop uit 1880.

Portemont (1814-1886), advocaat en sinds 1835 plaatsvervangend vrederechter te Geraardsbergen, belangstelling krijgt voor de oude stadsarchieven. Vanaf 1848 is hij katholiek raadslid en hij zal dit blijven tot 1857. Hierdoor komt hij regelmatig op het stadhuis, waar hij de vergeelde oorkonden en handschriften leert kennen. Omstreeks 1851 raakt hij tevens actief betrokken bij de redactie van het katholieke weekblad *De Gazet van Geeraardsbergen*, waardoor hij zijn pen weet aan te scherpen. Tijdens die jaren van politieke bedrijvigheid onderzoekt en leest hij de charters en bundels uit het ancien régime. Hij schrijft hierover korte stukken proza louter voor zichzelf. Wat aanvankelijk een soort hobby is, wordt later zijn meesterwerk. Op aandringen van een aantal vrienden, publiceert hij op 19 maart 1870 *Recherches historiques sur la ville de Grammont* in twee delen. Het hele Franstalig werk telt meer dan 800 pagina's en is tot op van-

daag een standaardwerk wat betreft de geschiedenis van Geraardsbergen. In beide boeken publiceert hij achteraan de werken te samen 57 "Pièces justificatives". Hiermee wil hij niet alleen bewijzen dat zijn geschreven tekst steunt op bestaand bronnenmateriaal, hij zorgt er ook voor dat de inhoud van belangrijke historische documenten niet voorgoed verloren gaat. En dat is in feite gebeurd met de 36 charters die hij in zijn bezit heeft en die betrekking hebben met de geschiedenis van Geraardsbergen, waarover later. (5)

Félix Henri d'Hoop

De Gentse rijksarchivaris Félix Henri d'Hoop (1827-1897) krijgt in 1878 opdracht van de regering om de oude archieven, die zich in het Geraardsbergs stadhuis bevinden, te klasseren en te inventariseren. Een vermoedelijke aanzet is het werk van Auguste De Portemont, waardoor algemeen bekend raakt dat de stad nogal wat oude oorkonden bezit. D'Hoop reist naar Geraardsbergen en zet zich meteen aan het werk. Over de staat van bewaring vernemen we niets. Zijn belangstelling gaat in hoofdzaak naar de archieven uit het ancien régime. Dit resulteert in november 1880 in de publicatie van een 150 pagina's tellend Franstalig werk *Inventaire des anciennes archives de Grammont et de celles de son abbaye*, gedrukt door drukkerij Auguste Van Nieuwenhove in de Penitentenstraat. Volledigheidshalve vermeldt hij in zijn inventaris ook de charters en registers van de opgeheven Sint-Adriaansabdij die zich in het Gentse rijksarchief bevinden evenals deze in eigendom van Auguste De Portemont. Deze laatste weet op 21 februari 1868 te Gent deze oorkonden te verwerven bij de openbare verkoop van archief en bibliotheek van Charles Jean De Decker (1796-1887),

in laatste functie kapittelvicaris. De Decker verblijft van 1838 tot 1849 te Geraardsbergen, waar hij achtereenvolgens pastoor (1838-1845) en deken (1845-1849) is. Hij is er ook de stichter van de arme claren-coletieenen, die zich in de Penitentenstraat vestigen. (6) Hoe deze archivalia in zijn bezit zijn gekomen, is een raadsel. Uiteindelijk beschikt De Portemont over 36 charters uit de 13de (2), de 14de (7), de 15de (12), de 16de (5), de 17de (5) en de 18de eeuw (3). Voor 13 oorkonden verwijst d'Hoop naar de historische studie van De Portemont, die er in zijn voetnoten naar verwijst. De registratie van de overige 23 is vermoedelijk gebeurd bij een bezoek aan de advocaat in zijn woning in de Vredestraat 45. Waar deze oorkonden na het overlijden van De Portemont in 1886 terecht komen, is nog moeilijk te achterhalen: in 1892 gaan zijn volledig archief en bibliotheek te Gent onder de hamer. De inventaris van d'Hoop is zeker een belangrijke stap in de richting van een bruikbaar archief, maar door het in Geraardsbergen te laten berusten is, zoals verder zal blijken, een verkeerde beslissing geweest.

Victor Fris

Victor Fris, geboren te Geraardsbergen in 1877, historicus, docent aan de Gentse universiteit, stadsarchivaris en bibliograaf, is in de eerste plaats bekend om zijn talloze bijdragen over de geschiedenis van Vlaanderen en vooral van Gent. Tussen zijn drukke bezigheden vindt hij nog de tijd om historisch onderzoek te verrichten naar de geschiedenis van zijn geboortestad. Geen sinecure voor hem, want Fris woont onafgebroken in Gent van 1904 tot 1921. Dit betekent dat hij regelmatig naar Geraardsbergen moet om het oud archief in het stadhuis te raadplegen. Hij kan hierbij rekenen

(5) A. DE PORTEMONT, *Recherches historiques sur la ville de Grammont*, dl. I-II, préface, pièces justificatives.

(6) L. SCHOKKAERT, *Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent 1802-1997*, deel I: A-O, KADOC, Leuven, 1997, p. 123.

Titelpagina van 'Inventaris van het archief der stad Geeraardsbergen onder het oud regime' door Laurent Van Werveke uit 1935.

op een vlotte medewerking met de toenmalige stadsarchivaris Albert De l'Arbre. Dit resulteert uiteindelijk in 1911 in de publicatie van zijn hoger vermelde *Geschiedenis van Geeraardsbergen*. Hiermee leren de overwegend Vlaamssprekende inwoners van de Oudenbergstad het verleden van hun woonplaats kennen. De keuze van de taal is des te opvallender want twee jaar later komt zijn onvolprezen *Histoire de Gand* uit. Fris hemelt het werk op van zijn voorganger Auguste De Portemont, die als eerste "(...) jaren lang het stadsarchief doorsnuffelde en de belangrijkste stukken afschreef". Hij vindt het ook zijn plicht bronnenmateriaal in gedrukte vorm uit te brengen en hij doet dit in 1912 in een drietal bijdragen in het tijdschrift *Bulletijn der maatschappij van geschied- en oudheidkunde te Gent*. Hierin publiceert hij al dan niet ingekort de Geraardsbergse stadsrekeningen van 1396 tot 1658, want meent hij "Zoo niet dreigen zij nog voor jaren onder het stof der Archief-

kamer bedolven te blijven". Telkens Geraardsbergen dreigt ingenomen te worden door een vreemd leger, noteert hij getrouw de verhuis van de stadsarchieven zoals in 1658-1659: "Betaelt aen diversche personen over vrecchten ende arbeyt in het vluchten van de stadspampieren". (7)

Laurent Van Werveke

In een omzendbrief van de Minister van Binnenlandse Zaken van 7 april 1927 worden de gemeentebesturen er toe aangezet de parochieregisters, die in de gemeentearchieven bewaard worden, te laten deponeren in de rijksarchieven. Het is de taak van elke provinciegouverneur de besturen hiervan op de hoogte te brengen. Dit gebeurt voor alle Oost-Vlaamse gemeenten met een omzendbrief van 30 april 1927, maar voor Geraardsbergen is hiervan nergens een spoor teruggevonden. Een tweede omzendbrief van de gouverneur komt er pas op 30 mei 1931. Hierin vraagt hij niet alleen de overdracht van de parochieregisters maar ook "de oorkonden uit den ouden tijd". Het College van Burgemeester en Schepenen beslist tijdens de zittingen van 29 mei en 12 juni 1931 om naast de parochieregisters ook "de handvesten af te staan aan den Staat (...) evenals de zegelbrieven (*chartes*)". (8) Kort daarna wordt het oud archief, dat loopt van 1081 tot 1794, gedeponeerd in het Rijksarchief te Gent. Archivaris-paleograaf Laurent Van Werveke krijgt de opdracht om een nieuwe inventaris op te maken. Zijn publicatie *Inventaris van het archief der stad Geeraardsbergen onder het oud regime* komt er pas in 1935. Hierin merkt hij meteen op dat de inventaris van d'Hoop uit 1880 verre van volledig is. Zo zou hij alleen de charters en de ingebonden registers hebben opgenomen. Bij nader onderzoek ontdekt hij ook

dat belangrijke documenten uit deze inventaris intussen spoorloos zijn. Hij vermeldt hierbij het Privilegeboek van de stad uit 1670, de poortersboeken van 1616-1635 en wat bijzonder jammer is: de akte van bevestiging van de stadskeur door hertog Jan zonder Vrees van 3 april 1411. Verder stelt hij vast dat "het oud archief zich in den toestand bevond welke zonder overdrijving tenminste al een paar eeuwen duurde". Van Werveke meent zelfs dat geen enkele griffier onder het ancien régime zich om het archief heeft bekommerd en dat er geen poging tot klassering is ondernomen sinds het einde van de 17de eeuw. Terwijl d'Hoop naar het historisch werk van De Portemont verwijst, refereert Van Werveke graag naar de studie van Fris. Het oude archief met een lengte van 68,90 meter telt 2.070 nummers. Hierin zijn ook de archieven van het district (waaronder de dorpen van de baronie Boelare) met 360 nummers en de familiearchieven met 54 nummers opgenomen. De inventaris van Van Werveke wordt vandaag nog steeds in het rijksarchief gebruikt om het oud gemeentelijk archief te raadplegen.

Rijksarchief Ronse

De Archiefwet van 24 juni 1955 brengt grote verandering in het Vlaamse archieflandschap. Voortaan heeft de Algemeen Rijksarchivaris en diens gemachtigden de bevoegdheid om toezicht uit te oefenen op de bewaring van de archieven van alle hoven en rechtbanken en van alle openbare besturen en instellingen. Daarbij mag geen enkel door een overheid opgemaakt of ontvangen archiefstuk vernietigd worden zonder uitdrukkelijk voorafgaande toestemming van de Algemeen Rijksarchivaris, juist om te vermijden dat mogelijk historisch

(7) V. FRIS, *Uittreksels uit de Stadsrekeningen van...*, p. 120.

(8) SA Ger (Stadsarchief Geeraardsbergen), *Verslagen van het college van burgemeester en schepenen 1931-1934*, zittingen van 29 mei en 12 juni 1931.

waardevolle archieven verloren zouden gaan. Deze nieuwe wetsbepaling heeft een groot aantal archiefoverdrachten voor gevolg, waardoor de bestaande rijksarchieven met een nijpend plaatsgebrek te kampen krijgen. Het KB van 28 november 1963, dat de deconcentratie van de rijksarchieven in het land beoogt, brengt enigszins een oplossing. In Vlaanderen wordt in Beveren-Waas een groot hulpdepot opgericht en er komen nieuwe rijksarchieven in Kortrijk en in Ronse. Op 19 december 1964 wordt het Rijksarchief Ronse als arrondissementeel depot afgesplitst van Gent en krijgt het gerechtelijk arrondissement Oudenaarde, waaronder de stad Geraardsbergen, onder zijn ressort. Hierdoor verhuist het oud archief van Geraardsbergen naar Ronse, eerst in de Biezestraat en vanaf 1993 in de Alexandre Louis Vanhovestraat. Dit betekent dat de oude stadsarchieven weer wat dichterbij huis zijn, hoewel sommige vorsers vinden dat deze faciliteitengemeente niets met de Denderstad gemeen heeft. Opnieuw moet vastgesteld worden dat belangrijke archivalia zoals het kaartenboek of terrier van de stad uit 1670 verdwenen zijn.

De jaren 1970 brengen grote verandering op het lokale bestuurlijke vlak: in 1970 komt Groot-Geraardsbergen tot stand met de fusiegemeenten Goferdinge, Nederboelare, Onkerzele en Overboelare. Een tweede fusie vindt plaats in 1977 met Grimminge, Idegem, Moerbeke, Nieuwenhove, Ophasselt, Schendelbeke, Smeerebbe-Vloerzegem, Viane, Waarbeke, Zandbergen en Zarlardinge. Door toedoen van de inspectiedienst wordt op 13 januari 1973 80 meter van het modern gemeentelijk archief van Geraardsbergen – dit is de periode vanaf 1794 tot heden – overgedragen aan het Rijksarchief Ronse.

Voor de periode 1794-1948 zou het gaan om 3.527 nummers met een lengte van 17,60 meter. Het zal nog tot 1978 duren vooraleer er een bruikbaar werkinstrument komt met de *Inventaris van het archief van de stad Geraardsbergen. Hedendaagse periode* van Michel Nuyttens, thans rijksarchivaris van Brugge. Hierbij valt, wat de 20ste eeuw betreft, te betreuren dat nog 217,40 meter archief niet is geïnventariseerd.

Met de archiefoverdracht van de deelgemeenten na de fusies is er heel wat misgelopen. Een onbekende hoeveelheid modern gemeentearchief zou, nog voor dat de inspectiedienst kon optreden, afgevoerd zijn naar de kartonfabriek *Fontaine* te Goferdinge. Dit is vermoedelijk met de fusiegemeente Onkerzele gebeurd, die "amper" een meter archief heeft overgedragen. Wat weinig bekend is, is dat nog voor de fusies al enkele lokale besturen hedendaags gemeentearchief in het rijksarchief hebben gedeponeerd: op 19 maart 1965 door Overboelare, op 14 juni 1965 door Grimminge, op 1 maart 1966 door Schendelbeke, op 4 oktober 1967 door Moerbeke en op 29 augustus 1972 door Smeerebbe-Vloerzegem. Op 13 januari 1973, tegelijk met de verhuis van de Geraardsbergse archieven, is het gemeentearchief van Goferdinge (1805-1958, 1.062 nummers, 8,70 meter lengte), van Nederboelare (1839-1960, 689 nummers, 7,60 meter) en van Onkerzele (1845-1940, 32 nummers, 1,17 meter) naar Ronse overgebracht. Wanneer dit met het gemeentearchief van Overboelare (1808-1959, 1.531 nummers, 11,60 meter) is gebeurd, is niet bekend. De inventaris van de gemeentearchieven van Goferdinge, Nederboelare en Onkerzele is in 1992 tot stand gekomen met de publicatie van het tweede deel van de *Inventarissen van hedendaagse gemeentearchieven*, opnieuw van

Nuyttens. De gedrukte inventaris van het gemeentearchief van Overboelare is al eerder opgesteld in 1975 door J. Verschaeren en Guido Gadeyne, toenmalig rijksarchivaris te Ronse.

Met het deponeren van de gemeentelidocumenten na de tweede fusie is men voorzichtiger te werk gegaan. De Geraardsbergse V.V.F. (*Vlaamse Vereniging voor Familiekunde*), opgericht in het voorjaar van 1965 onder het voorzitterschap van Désiré Verschaffel, krijgt in 1977 de toestemming van het stadsbestuur om de archieven van elf fusiegemeenten samen te brengen in de voormalige gemeenteschool van Idegem. Dit werk gebeurt door haar leden M. Van Kerckhoven, Etienne Borremans, Marcel Cock, Freddy De Chou, Alfred Mahauden en Maurice d'Haese. (9) Een bekende anekdote van laatstgenoemde illustreert de zorg waarmee de lokale besturen met hun archieven omspringen: "Op de zolder van het gemeentehuis van Zandbergen verzwikte één van ons zijn voet over een losliggende plank in de vloer. De plank werd aldus losgerukt en wat bleek? De ganse ruimte onder de vloer zat volgepropt met... stukken uit het gemeentearchief. Wellicht was het er destijds als isolatielaag aangebracht". Er wordt een B.T.K.-project in het leven geroepen waarbij d'Haese samen met Dirk Van Melckebeke met de inventarisatie starten. Achteraf blijkt dat dit werk niet verder is geraakt dan het opstellen van een fichesysteem. Tegelijk wordt geklaagd over onafdoende bewaking van het tijdelijke depot, temeer daar in hetzelfde gebouw een opslagruimte van openbare werken is ondergebracht. Intussen wordt Geraardsbergen overspoeld door een verzamelgekte en krijgt elk zogenaamd 'historisch document' een geld- en/of ruilwaarde. Op rommelmarkten vindt men in die tijd heel wat archief-

(9) *Cultureel Jaarboek '85*, samengesteld op initiatief van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde afdeling Geraardsbergen, Geraardsbergen, 1986, p. 26.

materiaal dat in feite thuishoort in een archiefdepot. In 1978 gebeurt uiteindelijk de laatste overdracht van gemeentearchief naar het Rijksarchief Ronse. Volgens sommige ooggetuigen zou het transport weinig professioneel gebeurd zijn. Inderhaast zijn de bundels door Geraardsbergs stadspersoneel op een open laadbak van een vrachtauto gegooid. Van de elf fusiegemeenten uit 1977 zijn slechts drie gedeponeerde gemeentearchieven volledig geïnventariseerd, één gedeeltelijk en zes helemaal niet⁽¹⁰⁾. Volledig raadpleegbaar zijn: Grimminge (1804-1941, 1.203 nummers, 10,10 meter), Schendelbeke (1813-1939, 714 nummers, 5,90 meter), Smeerebbe-Vloerzegem (1808-1900, 626 nummers, 7 meter); gedeeltelijk is Moerbeke (1832-1921, 15 nummers, 0,40 meter wel en 3,60 meter niet) en niet zijn Idegem (19de-20ste eeuw, 5 meter), Nieuwenhove (19de-20ste eeuw, 0,47 meter), Ophasselt (19de-20ste eeuw, 12,20 meter), Viane (19de-20ste eeuw, 7 meter), Waarbeke (19de-20ste eeuw, 3,60 meter), Zandbergen (19de-20ste eeuw, 2,80 meter) en Zarlardinghe (19de-20ste eeuw, 8,90 meter). Het gemeentearchief van Grimminge is - vreemd genoeg - nog voor de tweede fusie in 1975 geïnventariseerd door J. Verschaeren in *Inventarissen van hedendaagse archieven van gemeenten*. Voor Schendelbeke en Smeerebbe-Vloerzegem moeten we wachten tot 1992 met een vervolg van voorgaand werk door J. Verschaeren en M. Nuyttens.⁽¹¹⁾

Voor de vorser is het dus niet altijd evident een dorpsgeschiedenis van de laatste twee eeuwen te schrijven. Zelfs als de archiefbundels raadpleegbaar zijn, dan nog blijkt heel

wat verdwenen zoals voor Smeerebbe-Vloerzegem waar de hedendaagse periode stopt in 1900... Of wellicht ook niet, want op de zolder van het stadhuis blijkt nog heel wat gemeentearchief van de deelgemeenten opgeslagen, vooral uit de naoorlogse periode⁽¹²⁾. Uiteindelijk belooft het gedeponeerde modern gemeentearchief van alle deelgemeenten 96 meter, waarvan 43,57 meter nog niet geklasseerd. Na 1992 is er vanuit het rijksarchief geen enkel initiatief meer genomen om het inventarisatiewerk af te ronden. Een belangrijke hinderpaal komt van politieke zijde. Vanaf de jaren 1990 groeit vanuit het stadsbestuur van Geraardsbergen de idee om alle gemeentearchieven op eigen bodem terug te nemen en een volwaardig stadsarchief uit te bouwen. Gezien de rijksarchieven de laatste jaren de handen vol hebben met de inventarisatie van notariële

archieven, is men geneigd het werk te laten uitvoeren door de archiefvormer zelf. Wegens het uitblijven van een eigen consulteerbaar archiefdepot en het langzaam wegdeinen van de verzamelgakte is er voor de Geraardsbergenaar, die geboeid is door het verleden van zijn stad, in 1995 een nieuw initiatief tot stand gebracht: het Geraardsbergs Heemkundig Archief.

Het Geraardsbergs Heemkundig Archief

Erik Bartels weet tijdens de jaren 1980 een indrukwekkende verzameling op te bouwen aan documenten en beeldmateriaal over het doelgebied. Omstreeks 1990 start hij met een *Informatie- en Documentatiecentrum* dat wordt ondergebracht in de Stadsbibliotheek. In 1994 verhuist zijn hele archief naar de

Het Geraardsbergs Heemkundig Archief op de bovenverdieping van de Stadsbibliotheek. Op de foto zien we van links naar rechts: Paul De Backer, Marcel Willekens, Albert De Tàeye en Johny De Nie (2008).

- ⁽¹⁰⁾ Voor sommige deelgemeenten bestaat een handgeschreven fichesysteem waarbij een deel van het gemeentearchief toch is ontsloten maar enkel raadpleegbaar op aanvraag.
- ⁽¹¹⁾ B. AUGUSTYN, *Overzicht van de archieven en verzamelingen van het Rijksarchief te Ronse, Archiefvormers in het gerechtelijk arrondissement Oudenaarde*, 3 delen in 2 banden, Brussel, algemeen Rijksarchief. Gidsen, nr. 57, zie ook: J. MEERT, *Archiefgids voor de economische geschiedenis van de Denderstreek, 1850-1940*, proefschrift, V.U.B., Brussel, 2005, p. 106-111.
- ⁽¹²⁾ Intussen is door de huidige archiefbeheerder een begin gemaakt met het klasseren en het inventariseren van deze gemeentearchieven.

eerste verdieping van zijn taverne *In de Lelie* in de Denderstraat. Wegens tijdsgebrek kan hij niet langer instaan voor de collectie en ziet hij zich genoodzaakt zijn hele verzameling van de hand te doen. Koper is Jacques Flamant, voorzitter van het *Broederschap van het Manneken-Pis* en penningmeester van de *vzw Geraardsbergse Musea*. Hoewel een aantal unieke stukken in de bibliotheek van de nieuwe eigenaar verdwijnen, vormt het archief van Bartels de belangrijkste basis van het *Geraardsbergs Heemkundig Archief*, dat op 11 april 1995 tijdens de algemene vergadering van de *vzw Geraardsbergse Musea* wordt opgericht. Het heemkundig archief beoogt in de eerste plaats het verwerven en archiveren van zowel alle geschreven en gedrukte documenten als beeldmateriaal met betrekking tot Groot-Geraardsbergen. Verder wil het samenwerken met *Gerardimontium*, de Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis voor de studie van het verleden van het doelgebied. Het archiefdepot is vrij toegankelijk elke woensdagnamiddag tussen 14 uur en 16.30 uur.⁽¹³⁾ Na diverse locaties, heeft het GHA de laatste jaren een vaste plaats in de Stadsbibliotheek waar het een wat verdoken bestaan leidt. Eerste archivaris-voorzitter is Lucien Van Schoors. De hele werking steunt aanvankelijk op een elftal vrijwilligers. Albert De Taeye, Paul De Backer en Johny De Nie vormen

vandaag de vaste kern. Ondanks hun jarenlange toewijding en de onverminderde aandacht door de pers en eerst in het tijdschrift *De Heemschutter* en sinds 2004 *Gerardimontium*, blijft het bezoek van de modale Geraardsbergenaar ondermaats. Toch mag hij hier een uniek krantenarchief en archivalia van de meest uiteenlopende aard verwachten.

Een nieuwe wind

Intussen blijkt ook de ‘historische microbe’, die aanvankelijk een aantal lokale verzamelaars heeft bezielde, overgeslagen naar de bewindslieden. Dankzij het Decreet Lokaal Cultuurbeleid (2001) krijgen de gemeenten de kans een integraal en kwalitatief cultuurbeleid op maat te ontwikkelen. Vanaf 2002 kan de Cultuurraad in oktober de jaarlijkse *Culturele Maand* organiseren met als speerpunt telkens een publicatie met betrekking tot de cultuurgeschiedenis van de Oudenbergstad. Hierdoor wordt vorsers de kans geboden hun historische research te boek te stellen⁽¹⁴⁾. Cultuur en erfgoed krijgen meer en meer een plaats in het stedelijk beleid. Ondanks de gestage sloop van oude panden in de binnenstad, worden onverminderd inspanningen geleverd om het historisch bouwkundig erfgoed te herwaarderen zoals de restauratie van het

abtenhuis, de Muur, de Dierkost, de Marbol en de trappen van het stadhuis. Openbare plaatsen zoals de Markt en de Vesten worden in een nieuw kleedje gestoken. De toeristische dienst krijgt een nieuwe face-lift en op museologisch vlak wordt een nieuw beleid uitgestippeld. De oprichting van de erfgoedraad in 2003, intussen opgevolgd door de erfgoedcommissie, de aanwerving van cultuurbeleidscoördinator Rina Cosyns⁽¹⁵⁾ in 2004 en van erfgoedambtenaar Jan Coppens⁽¹⁶⁾ in 2007 moeten er voor zorgen dat werk wordt gemaakt van het nieuw vooropgestelde parcours. Recente projecten zoals *Adrianopolis* en de oprichting van een *Beeldbank* doen een nieuwe wind waaien. Intussen klinkt op archivalistiek vlak de vraag steeds luider om de oude archieven terug naar de stad te halen...

Terug van weggeweest

Voor genealogen en vorsers die regelmatig vertoeven in het Rijksarchief Ronse, is het in 2009 een echte verrassing bij het vernemen dat dit archiefdepot na quasi 45 jaar op 1 september voorgoed de deuren sluit. Deze dreiging tot sluiting begint al in 2003 wanneer het stadsbestuur van Ronse, dat eigenaar is van de archiefgebouwen, beslist om het huurcontract niet meer te verlengen. Uiteindelijk zal het ministerieel besluit van 3 maart

⁽¹³⁾ Brochure *Geraardsbergs Heemkundig Archief Info*, Geraardsbergen, 1997.

⁽¹⁴⁾ We vermelden hier Geert Van Bockstaele met *Het cultureel erfgoed van de Sint-Adriaansabdij 1096-2002* (2002), Jacques De Ro met *De dorst van Geraard. De dranknijverheid in Geraardsbergen en deelgemeenten in historisch perspectief* (2005) en Jacques De Ro samen met Dirck Surdiacourt met *Het Schoonste Spektakel. 100 jaar filmvertoon in Geraardsbergen* (2006).

⁽¹⁵⁾ Rina Cosyns (° 1966), is licentiaat in de kunstgeschiedenis en oudheidkunde en in de communicatiewetenschap, werkt aanvankelijk als bestuurssecretaris in een onderzoeksproject rond beeldvorming migranten en interculturele communicatie UIA, departement Germaanse filologie, bestuurssecretaris, interim directiesecretaresse *Fujitsu Limited* (1993), gelegenhedenmedewerker BRTN klankarchief (1993-1994), cultuurfunctionaris-directeur in *CC De Plomblom* in Ninove (1994-2004) en vanaf 2004 cultuurbeleidscoördinator Geraardsbergen.

⁽¹⁶⁾ Jan Coppens (° 1965) heeft al sinds zijn jeugd belangstelling voor geschiedenis, erfgoed en tekenen. Hij studeert toegepaste grafiek en kunstgeschiedenis. Tijdens zijn studies komt hij in contact met rijksarchieven bij het opstellen van zijn stamboom en groeit zijn interesse voor lokale geschiedenis en het Geraardsbergs dialect. Hij wordt lid van *Gerardimontium* en werkt van 1989 tot 2007 als radioproducer en presentator bij Radio M.i.G. Op 15 oktober 2007 start hij als erfgoedambtenaar bij de Cultuurdienst van Geraardsbergen. Een van de hoofdactiviteiten is beeldmateriaal digitaliseren en ontsluiten op de publieke beeldbank (beeldbankgeraardsbern.be), de inrichting van het nieuwe Abdijmuseum met Europese subsidie (Interreg) in samenwerking met Engelse en Franse steden, de verdere restauratie van beschadigde kunstwerken van het stadspatrimonium, het opstellen van een bouwkundige verordening om het bedreigde bouwkundig erfgoed beter te beschermen.

Het Administratief Centrum in de Weverijstraat telt twee kleine archiefruimten waar vooral bevolkingsregisters worden bewaard. (Foto J. De Ro)

2009 de sluiting bekrachtigen. Inderhaast moet de archiefdienst naar een nieuwe locatie uitkijken. Er wordt voor een tijdelijke oplossing geopteerd. De moderne archieven worden voor een onbepaalde duur overgebracht naar het Rijksarchief Beveren-Waas, terwijl alle microfilms terecht komen in het Rijksarchief Kortrijk⁽¹⁷⁾. Wat wel definitief wordt is het deponeren van alle oude archieven van het gerechtelijk arrondissement Oudenaarde in het Rijksarchief Gent. Hierdoor vindt het oude archief van Geraardsbergen na 45 jaar opnieuw zijn plaats op de rekken van het Geraard de Duivelsteen. Er zijn bouwplannen gemaakt voor een nieuw rijksarchief in de Arteveldestad tegen 2011-2012 waarin een groot aantal Oost-Vlaamse rijksarchieven zouden worden ondergebracht. Het blijft vooralsnog bij plannen want nu blijkt dat het beoogde

bouwterrein niet geschikt is voor de inplanting. De vrees groeit dat alles opnieuw op de lange baan wordt geschoven en dat het modern gemeentelijk archief van Geraardsbergen nog lange tijd in Beveren-Waas blijft. Voor sommige vorsers een hinderpaal, gezien de afstand...⁽¹⁸⁾

Een eigen volwaardig stadsarchief

Terwijl men vroeger de archieven van de stad en van de deelgemeenten probleemloos heeft afgestaan aan een nationale archiefdienst, gebeurt dit vandaag net in omgekeerde richting. Nog in 1991 gaat het stadsbestuur niet in op het voorstel om een 16de eeuws handschrift, dat heeft toebehoord aan Norbertus de Schampeleer, één van de laatste monniken van

de Sint-Adriaansabdij, voor 1 miljoen frank (nu 25.000 euro) van een Nederlandse verzamelaar te verwerven⁽¹⁹⁾. De aankoop in 2006 via bemiddelaar Jean Marquebreuck door de stad van een verloren gewaand deel van het archief van de *Baronie Boelare* is dan ook een teken aan de wand⁽²⁰⁾. Daarnaast kan de lokale verzamelaar een steentje bijdragen. Nog datzelfde jaar wordt op 23 maart het *Brouwerijmuseum* geopend dankzij het verwerven van de rijke brouwerijcollectie van Johny De Nie⁽²¹⁾. Inventarisatie en beheer van een archiefdepot vereisen niet alleen een aangepaste infrastructuur maar ook geschoold dienstpersoneel. Het aanwerven van Anne De Waele

Het oud gemeentelijk archief van Geraardsbergen vindt, na een verblijf van 45 jaar in het Rijksarchief te Ronse, in 2009 haar plaats terug hier in de rekken van het Gentse Geraard de Duivelsteen. (Foto J. De Ro)

⁽¹⁷⁾ In de gebouwen van het vroegere rijksarchief te Ronse is thans het stadsarchief ondergebracht. Niet alle archieven met betrekking tot Geraardsbergen zijn mee verhuisd zoals het communistisch maandblad *Manneken-Pis*.

⁽¹⁸⁾ G. VAN BOCKSTAELE, *Rijksarchief Ronse wordt gesloten*, in *Het Land van Aalst*, jg. LXI, 2006, nr. 2, p. 145-148: deze auteur wijst er op dat, ten gevolge van deze verhuis, de toegankelijkheid van de archieven voor de vorser gedurende een onbepaalde periode bemoeilijkt worden, wat een weerslag zal hebben op het wetenschappelijk onderzoek.

⁽¹⁹⁾ G. VAN BOCKSTAELE, *Het cultureel erfgoed van de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen 1096-2002*, Geraardsbergen, 2002, p. 195; D. V., *Koopt Geraardsbergen 16de-eeuws manuscript?*, in *Het Volk*, 2 maart 1991.

⁽²⁰⁾ J. MARQUEBREUCK, *Het 'archief' van de Baronie Boelare*, in *Gerardimontium*, 2006, nr. 205, p. 30-33.

⁽²¹⁾ J. DE NIE, J. DE RO, D. SURDIACOURT, *Drankcultuur uitgesteld. Een Brouwerijmuseum voor Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 2006, p.12-13.

(²²) als archiefbeheerder in 2005 is een duidelijk signaal dat eindelijk werk wordt gemaakt met het Geraardsbergs geschreven verleden. Een van haar taken is het klasseren en het inventariseren van het aanwezige modern archief van de stad en de deelgemeenten, dat zij in het Administratief Centrum en onder het stof terugvindt op de zolder van het stadhuis. Hierbij worden zelfs onverwachte vondsten gedaan zoals een reeks 19de eeuwse bouwaanvragen met dito plannen. Ook laat de bestaande infrastructuur voor een gepaste dienstverlening te wensen over. Zo is er geen lees- of studiezaal, waardoor de mogelijkheid tot inzage van documenten beperkt wordt. Een verzoek tot raadplegen gebeurt steeds op afspraak.

Doordat de Stadsbibliotheek in de Gasthuisstraat verouderd en te klein is geworden, plant het stadsbestuur tegen 2012 een nieuwe bibliotheek op de site tussen de Weverijstraat, de Denderstraat en de Zakkaai. Een voorlopig ontwerp is goedgekeurd en in september 2010 wordt de bouwaanvraag ingediend in de hoop eind maart 2011 met de bouw te kunnen starten. De Stadsbibliotheek is een ontwerp van architect Koen Van Der Mynsbrugge en wordt omschreven als "een laagdrempelig cultuurhuis, met veel lichtinval zodat boeken en mensen heel duidelijk zichtbaar zijn". Het gebouw wordt sober opgevat met een foyer waar kleine expo's mogelijk zijn, een ruime leeszaal en een onderkomen voor de leesclub. Daarnaast komt er een kunsten- en een archiefdepot waar de stukken uit zowel gemeentelijk, parochiaal als OCMW-archief onderdak vin-

In taverne-tearoom 'In de Lelie' met zijn historische gevel uit 1883 vond ooit de verzameling van Erik Bartels een onderkomen, maar wordt nu geïntegreerd in het nieuw geplande bibliotheek- en archiefproject. (Foto J. Coppens)

den. Volgens het oorspronkelijk bouwplan telt het kelderniveau van de nieuwbouw een vijftal magazijn- en archiefruimtes. Intussen zijn volgens de architect een aantal aanpassingen gebeurd, waardoor de bestemming van sommige ruimtes is gewijzigd. Tenslotte vindt ook het GHA in het gebouw een onderkomen. Intercommunale *Solva* heeft voor de aankoop van taverne-tearoom *In de lelie* en de CM-parking ge-

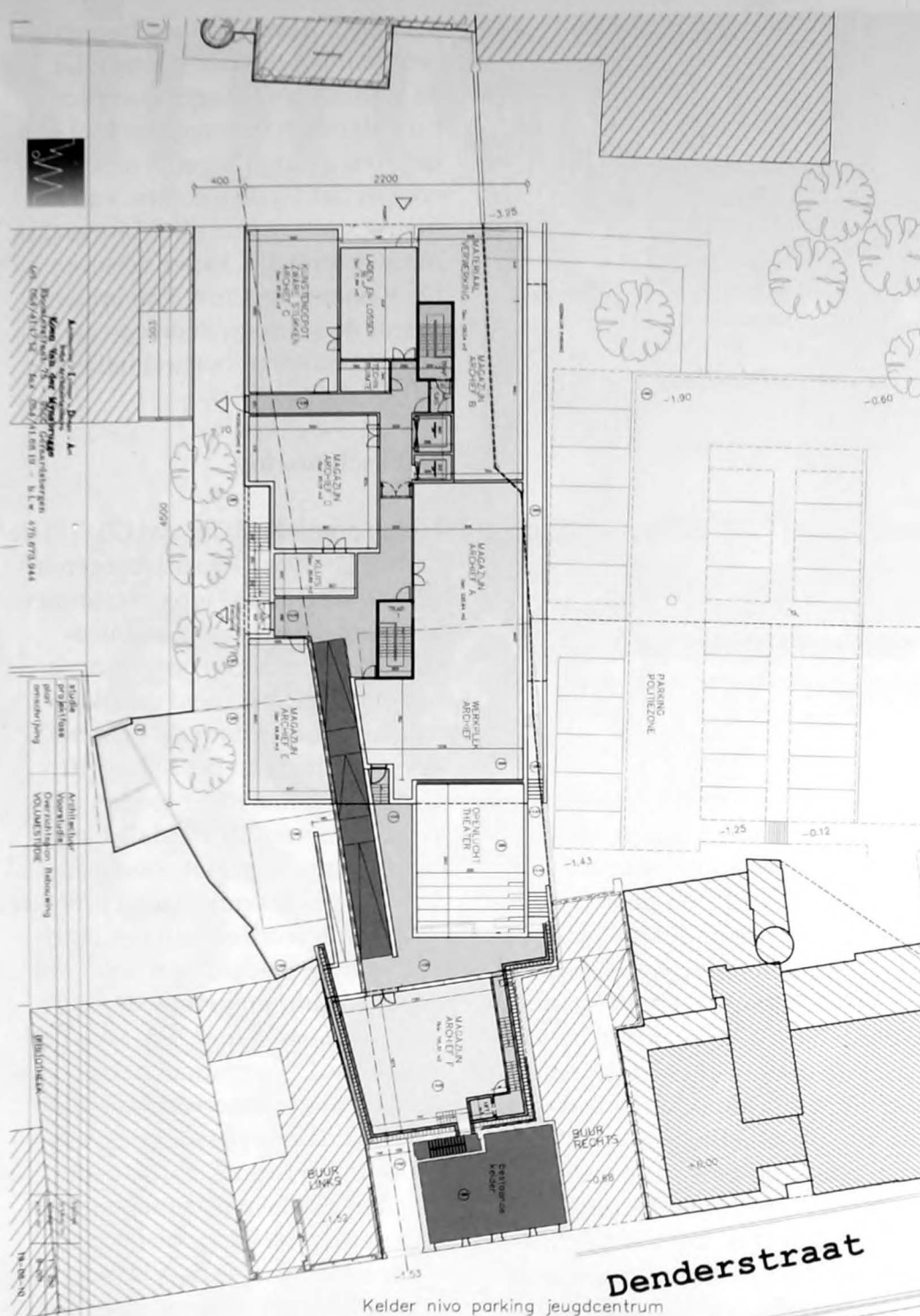
zorgd en begeleidt het hele bouwproject. Eenmaal de werken klaar zijn, wordt de stad de nieuwe eigenaar mits betaling van zeven miljoen euro. (²³)

Het Fonds 'Gerardimontium'

Als alles naar wens verloopt, kan de nieuwe stadsbibliotheek annex stadsarchief in het najaar van 2012 operationeel zijn. In het nieuwe

(²²) Anne De Waele (° 1958) is licentiaat in de Romaanse filologie (KUL). Na 23 jaar in het onderwijs, start zij op 1 september 2005 als archiefbeheerder van de stad Geraardsbergen. Zij raakt gefascineerd door de archiefwereld bij het opstellen van haar stamboom. Eerst volgt zij de *Initiatie in de Bibliotheekwetenschappen en Documentaire Informatie* en vervolgens de *Initiatie in de Archiefwetenschappen*. Door zelfstudie vervolmaakt zij zich in de archiefmaterie.

(²³) *Bouw nieuwe bib start in 2011*, in *Het Laatste Nieuws*, 3 augustus 2010; J. LION, *Taverne wijkt voor bibliotheek*, in *Het Nieuwsblad*, 3 augustus 2010; J. LION, *Bibliotheek wordt 'glazen huis'*, in *Het Nieuwsblad*, 4 augustus 2010: de eclectische lijst- en topgevel uit 1883 van taverne 'In de Lelie' blijft behouden, terwijl de zaal van de voormalige cinema's *Ons Huis* (1926-1940), *Pax* (1945-1949) en *Majestic* (1950-1964) moeten wijken voor de nieuwbouw.

Kelder nivo parking jeugdcentrum

Volgens het oorspronkelijk bouwplan van architect Koen Van Der Mynsbrugge telt de nieuwe bibliotheek een aantal ondergrondse magazijn- en archiefruimtes.

gebouw worden er dan niet alleen de hedendaagse archieven van de stad en van de vijftien deelgemeenten - nu nog aanwezig in het Administratief Centrum en op de zolder van het stadhuis - in ondergebracht, ook zou eindelijk voldoende ruimte beschikbaar zijn voor de overdracht van het hele gedeponereerd modern gemeentelijk archief uit het Rijksarchief Beveren-Waas. Dergelijke vraag voor teruggave is al eerder toegestaan voor de stad Ninove. Het oud ge-

meentelijk archief uit het Gentse Rijksarchief terughalen ligt moeilijker, gezien de hoge eisen voor conservering en kaderpersoneel. Hoe dan ook, een belangrijke voorwaarde bij een goede werking van een eigen volwaardig stadsarchief valt of staat bij de uitbouw van een aangepast personeelskader. Naast dienstverlening en inventarisatiewerk moet ook gestart worden met de digitalisering van het bronnenmateriaal. Daarnaast lijkt het logisch dat het

Geraardsbergs Heemkundig Archief hier ook zijn vaste stek krijgt. Zijn lokaal in de oude Stadsbibliotheek vervalt immers. Op langere termijn kan dit archief van de *vzw Geraardsbergse Musea* geïntegreerd worden in het totale archiefconcept.

Met de slogan *Gooi geen oude documenten weg!* tracht archiefbeheerder De Waele op de officiële website van de stad inwoners van Groot-Geraardsbergen te wijzen op de mogelijkheid oude papieren en/of beeldmateriaal met betrekking tot het doelgebied, bijvoorbeeld bij het houden van een grote kuis, in bewaring te geven aan het stadsarchief. De archiefbeheerder komt dan zelf kijken of er nuttige stukken tussen zitten. Deze oproep heeft vooralsnog geen resultaten opgeleverd. Vanuit deze vaststelling en mede uit directe contacten met bewoners is het idee gegroeid om in de zomer van 2010 met het Fonds 'Gerardimontium' te starten. Hierbij zouden in de eerste plaats de quasi 500 leden van de vereniging via de *Binnenkrant* zelf aangesproken worden om documenten te deponeren in een fonds, dat dan door het stadsarchief wordt beheerd. Bij dergelijke opname wordt dan een 'overeenkomst van bewaargeving' opgesteld tussen de bewaargever en het stadsbestuur als bewaarnemer. Hierin worden een aantal afspraken vastgelegd zoals de duur van bewaargeving, het opmaken van een 'overdrachtslijst' met alle gedeponeerde archiefstukken en de toegankelijkheidsmodaliteiten. Zover is het echter niet gekomen. Het opstarten van het fonds is besproken op de zitting van het College van Burgemeester en Schepenen van 4 mei 2010. Voor de bewindslieden is het een haalbaar voorstel om waardevol privéarchief op te nemen in het stadsarchief, maar niet opportuun gezien "de bouwplannen annex archief nog niet concreet zijn alsook de financiële implicaties van dit project". Door deze beslissing is de activering van

Sinds het aantreden van archiefbeheerder Anne De Waele in 2005 zijn de gemeentelijke archieven op de zolder van het stadhuis ordentelijk geklasseerd en geïnventariseerd. (Foto J. De Ro)

het fonds voor onbepaalde tijd uitgesteld. Dit betekent ook dat leden die een archiefoverdracht willen doen voorlopig in de kou staan. Indien zij dit bij hoogdringendheid toch willen, kan er steeds een tijdelijke regeling met de vereniging worden uitgewerkt en kan hiervoor contact opgenomen worden met Marc Van Trimpont of Jacques De Ro. ⁽²⁴⁾

Archiefdecreet

Na jarenlang immobilisme lijkt nu ook in het Belgische archiefland-schap beweging te komen. Een opvallende wijziging bij de federale archiefwet van 19 juni 2009 is het terugbrengen van de termijnen van overbrenging en openbaarheid van 100 naar 30 jaar. Deze wijziging beantwoordt enerzijds aan de nood waardevolle historische archieven te vrijwaren van vernietiging en anderzijds aan de wens van onderzoekers historische bronnen sneller toegankelijk te maken. Ook op Vlaams niveau is recent

een regeling uitgewerkt die is aangepast aan de nieuwe staats-structuur. Het archiefdecreet van 5 augustus 2010 stelt de betrokken instanties, waaronder de Vlaamse overheid zelf, de provincies, de gemeenten en de OCMW's, verantwoordelijk voor het goede beheer van hun archieven. Het decreet legt de minimumcriteria vast voor een goed archiefbeheer en bepaalt de regels voor bewaring en vernietiging van archiefdocumenten. Hierbij wordt de beslissende rol van het Rijksarchief overgenomen door een selectiecommissie die per bestuursniveau wordt samengesteld. Verder regelt het decreet de toegang tot de archieven en voorziet in de oprichting van een centraal register dat vastlegt welke documenten bewaard worden op welke plaats. Het decreet laat tenslotte de zogenaamde 'zorgdragers' voldoende ruimte om het archiefbeheer te organiseren. Een vereiste is wel dat de uitvoerders van het archiefbeheer voldoende deskundig zijn om hun taak uit

te voeren. Voor Geraardsbergen betekent het nieuwe decreet dat de stad als zorgdrager enerzijds nu volkomen het eigen archief kan beheren maar er tegelijk moet voor zorgen dat bij de uitbouw van het nieuw stadsarchief alles binnen het nieuwe wettelijk kader verloopt. De Vlaamse regering kan immers steeds een beroep doen op een *externe audit* van het archiefbeheer.

Nabeschouwing

Het is onmiskenbaar dat *Clio* ⁽²⁵⁾ de laatste jaren in Geraardsbergen in beter vaarwater is terechtgekomen. Het aantal historische publicaties over de stad en omgeving is exponentieel gegroeid en lokale geschiedenis is door de bredere verspreiding van het tijdschrift *Gerardimontium* meer toegankelijk geworden voor de modale Geraardsbergenaar. Het speerpunt van deze hele ommezwaai moet de oprichting worden van een eigen volwaardig stadsarchief waar erfgoed, cultuur en geschiedenis in woord en beeld met zorg worden gekoesterd. Niet langer zal de Oudenbergstad van een stadsarchief verstoken blijven, zoals nog bleek uit een provinciale enquête uit de jaren 1980 waarbij men moest vaststellen dat Geraardsbergen als enige stad in Oost-Vlaanderen geen stadsarchief bezat. Toenmalig stadssecretaris Guibert De Clercq vatte het toen samen met één volzin: "Een paard gaat stap voor stap".

Jacques De Ro,
e-mail: jacques.de.ro@telenet.be

⁽²⁴⁾ Het Fonds Gerardimontium zal normaliter worden opgestart tegelijk met het in werking treden van het stadsarchief.

⁽²⁵⁾ *Clio* is in de Griekse mythologie de muze van de geschiedenis en van het heldendicht.